

פניני הדרה היומי

לקט פנינים יקרים ונחמדים על סדר הדרה היומי

סוכה נג- ביצה ד | פרשת ניצבים | גליון מס' 87

דף נג.

ותירץ דדוד היה מסופק אי מחיקת השם דומה לחילול השם דקיי"ל (סנהדרין עד ב) דיהרג ואל יעבור.

הדובב מישרים (ח"א סי' קי"ד) הביא בשם בנו הי"ד וכן כתב השואל בשלמת חיים (סי' תתנ"ה) לתרץ עפ"י המבואר בפיהמ"ש להר"מ (בפ"ח דיומא) דאין רפואה סגולית דוחה איסורי תורה אפילו במקום פקוח נפש, וה"נ כתיבת השם על חספא וכו' הוא הצלה סגולית. וזה מה שהוכיח אחיתופל מענין מגילת סוטה שמחיקתה היה ג"כ ענין סגולי ושרי ע"ש.

דף נד.

שמע תשע תקיעות בתשע שעות ביום כו' - כתב בהגהות פורת יוסף (ראש השנה ל"ד ע"ב) טעם הנקט תשע שעות ביום. כי ביומי דתשרי היום והלילה שווין, והיינו שמעלות השחר ועד צאת הכוכבים ישנם י"ב שעות, אבל זמן תקיעת שופר הוא מהנץ החמה ועד השקיעה, והוא לערך ט' שעות, ולהכי נקט בתשע שעות.

דף נד.

מיתבי ראש חדש שחל להיות בשבת שיר של ר"ח דוחה של שבת, ואי איתא לימא דשבת ולימא דר"ח - החקרי לב (או"ח סי' לב) חקר אם בר"ח בבית המקדש אמרו גם בשחרית שירו של ר"ח או רק במוסף. והעיר דלכאורה יש לפשוט מקושית הגמרא כאן דבשחרית לא אמרו שירו של ר"ח, דאי תאמר דגם בשחרית שרו את של ר"ח, א"כ איך מוכיח מברייתא זו דאין תוקעין על כל מוסף ומוסף, נימא דבקרבת תמיד של שחרית איירי שבדאי לא היו בו ב' שירים, ושפיר קתני דשל ר"ח דוחה של שבת. וכתב החקרי לב דיש לדחות, דאי נימא דבשחרית איירי א"כ מאי שנא שיר של שבת דנקט, והא בכל ימי השבוע ר"ח דוחה שיר של אותו היום.

ועיינן בשו"ת אבני נזר (או"ח סי' כ"ד אות ג) שכתב להוכיח מדברי הגמרא אלו דבראש חודש אין שיר של ראש חודש רק במוסף ולא בקרבן התמיד, דאם נימא דגם בתמיד של בין הערבים היה שיר של ראש חודש, א"כ מה מקשה הגמרא כאן על ר' אחא בר חנינא מהברייתא ששיר של ראש חודש דוחה שיר של שבת, והלא י"ל דהברייתא מיירי בתמיד של בין הערבים ושפיר שיר של ר"ח דוחה לשיר של שבת ולא קשה

שעה ראשונה תמיד של שחר משם לתפלה וכו' - כתב החיד"א בספרו פתח עינים: אף על גב דאיכא מ"ד פ' תפלת השחר דתפלות כנגד תמידין תקנום והכא קאמר דהיו מקריבין התמידין ומתפללים. אין כונתו דתפלות במקום תמידין תקנום ולפי שבטלו התמידין תקנו תפלות דהא תפלה להרמב"ם מ"ע דאורייתא אלא הכונה דתקנו רז"ל שיהיו מתפללים התפלות בזמן התמידין דייקא נמי דקאמר כנגד התמידין ולא אמר במקום התמידין ועמ"ש הרשב"ץ בתשובותיו ח"ב סימן קס"א.

האמר ר"י שבעה שלא אישן שלשה ימים מלקין אותו וישן לאלתר וכו' - בספר בצלו חמדתי כתב: מו"ר הגאון ר' משה ליב שחור זצ"ל מגדולי ירושלים, נפגש לראשונה עם רבנו הגאון מטשעבין זצ"ל, במעמד של "הכנסת ספר תורה", ובתוך חליפות דברים העלה רבנו הגאון מטשעבין זצ"ל לפניו קושיית השיטה מקובצת (במס' זבחים) בדברי נעים זמירות בתהלים (קלב ב) אשר נשבע לה' נדר לאביר יעקב, אם אבא באהל ביתי אם אעלה על ערש יצועי, אם אתן שנת לעיני לעפעפי תנומה, עד אמצא מקום לה' משכנות לאביר יעקב. ולכאורה היאך חלה השבועה, הלא אמרו (סוכה נג ע"א) שבועה שלא אישן שלשה ימים מלקין אותו וישן לאלתר, א"כ מהיכן היה דוד מובטח שימצא מקום לה' עד שלשה ימים, וא"כ איך חלה השבועה.

וענה הג"ר ר' משה ליב זצ"ל, שלא כתוב שלא יישן עד אמצא מקום, אלא שלא אתן שנת לעיני, פירוש, שדוד המלך ע"ה נשבע שלא יתן שינה לעיניו מרצונו הטוב, אבל אם יפול עליו השינה באונס וממילא ינח ליפול, על זאת לא נשבע.

והוסיף על זה הרה"ח ר' אליעזר בין זצ"ל באותו מעמד. שהרישא מוכיחה כן, שאמר אם אעלה על ערש יצועי, כלומר שדוד אמר שלא יעלה על מטתו לישון מדעתו, אבל אם יפול עליו תרדמה אין זה מבטל התנאי. נהנה הגאון מטשעבין ואמר לרמ"ל ער זאגט דאך גוט! (- הוא אומר טוב).

אמר דוד מי איכא דידע אי שרי וכו' - הערוך לנר תמה דאיך היה דוד מסופק בזה, והא אין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש.

☞ דף נו. ☞

הנכנסין חולקין בצפון והיוצאין בדרום וכו' - כתב השערי אפרים (שער ב' סע' ל"ב) ההיורד מן הבימה בין גברא לגברא לאחר שקראוהו לתורה ופגש בזה שקראוהו כעת לעלות לתורה והמקום צר שאין שניהם יכולין לעבור כאחד, העובר כדי לעלות לתורה קודם, לפי שהולך לעשיית מצוה, אבל היורד כבר נסתלק ממנה, והביא שם דכן כתב הרמ"ע מפאנו (ספ"ג) והוסיף דאפילו התלמיד קודם לרבו ככה"ג, והרמ"ע מפאנו הוכיח כן ממשנתניו דקאמר ר"י דמכבדין את הנכנס ונותנין לו שבע, ואף על גב דרבנן פליגי על רבי יהודה מ"מ כו"ע מודו מיהת דהנכנסין חולקין בצפון.

הגינת ורדים (ח"א סכ"ג) השיג על הרמ"ע מפאנו דאין להקדים את הנכנס רק כשהם שוים, דהא משמרות העובדות בביהמ"ק דמינייהו ילפינן לה שוים הם זה לזה ואין לאחת יתרון על האחרת. [ועל הראיה של הרמ"ע מפאנו מדחילקו למשמר הנכנס שבע, תמה הגינת ורדים דהא טעמיה דר"י משום דנטלו שכר הגפת דלתות, ולא מפני חשיבותם].

☞ לסיומא דסוכה ☞

☞ דף נו: ☞

ת"ר מעשה במרים בת בלגה שהמירה דתה וכו' - בספר דברי יואל (פר' כי תשא) הקשה דלכאורה מה שהמירה דתה והלכה ונישאת לסרדיוט עכו"ם היתה רעה יותר גדולה, ומדוע לא קבעו את חלונה רק כששמעו חכמים שהיתה מבעמת בסנדלה על גבי המזבח. וע"ש שכתב דעל מה שהמירה דתה ונישאת לעכו"ם לא חשו חכמים לקנוס משמרתה, כי מכך לא יצא מכשול לעדת ישראל שהרי בזה היא מתנתקת מעדת ישראל לגמרי והיא תשא את עונה. אכן כאשר העיזה לבא בשעת צרת הכלל ולהחציף פניה ולומר כי העובדה שישאל עובדים להשם יתברך אינה עומדת להם בשעת דחקם, על כך הקפידו חז"ל מאד וראו בכך סכנה גדולה, כי בדברי שחץ אלה יש מקום להסית ולהדיח לבבות נשברים ודכאי הרוח, ולפיכך קבעו את טבעתה וסתמו את חלונה.

הגאון ר' זיידיל סעמיאטיצקי זצ"ל ממיר - לונדון ביאר בזה, שמה שנשאה לסרדיוט בזה אין ההורים אשמים, אבל מה שהחציפה פניה ובעזות פנים כזו נכנסה לקודש ולעגה למזבח שאין זה מחמת תאות לבה אלא חוצפה גרידא, זה הבינו חז"ל שלא היתה מסוגלת לעשות לולא שראתה מעין דמעין זה, ולזול קדשי ישראל אצל הוריה, "שותא דינוקא או דאבא או דאמא", ולכן קנסו את כל משמרתה.

◆◆◆

☞ מסכת ביצה ☞

☞ דף נז. ☞

וב"ה אומרים לא ישחוט אא"כ היה לו עפר מוכן מבעוד יום - העונג יום טוב (או"ח סי' א') מקשה - מדוע אסור לשחוט ביום טוב בלי לקיים מצות כיסוי הדם. הרי מצינו במרדכי שאם נפסקה לו ציצית בשבת מותר ללכת בד' כנפות בלי ציצית, כיון שאין אפשרות להטיל ציצית בשבת, לא נאמרה מצות

מידי על רב ספרא. אלא ודאי שבתמיד של בין הערבים ליכא שיר של ראש חודש כלל ועל כרחך דהברייתא קאי על מוסף ושפיר קשה מזה על רב ספרא.

עוד נציין שכ"ק אדמו"ר בעל האמרי אמת זצ"ל מגור במכתבי תורה (סי' ק"ג) כותב: ולא זכיתי למצוא מה הי' שיר של ר"ח וכו' ע"כ.

וכתב הגר"צ אברמוביץ שליט"א בהגותיו שם: במאירי סוכה שם כתוב דשיר של ר"ח הוא הרנינו לאלקים עוזנו וכנראה שכך היתה גרסתו במסכת סופרים, ולפנינו ליתא. (ועיין עוד בקונטרס נועם מגדים להפמ"ג אות יב, בסידור יעב"ץ ושער החדש), בבני יששכר מאמרי ר"ח מאמר ו' אות א', בספר חקרי לב או"ח סי' ל"ב, בפתיחת התפא"י למשניות קדשים (חומר בקודש פ"ו) ובשו"ת ראשית ביכורים להרב ר' בצלאל הכהן מוילנא סי' ה' ע"כ.

והרמ"ע מפאנו זצ"ל בשו"ת (סי' כה) כותב שבר"ח (עפ"י מדרש הנעלם) אמרו ברכי נפשי במוסף ובמנחה. ואף על פי שבמס' סופרים זכרו בו וישב עליהם את אונם. מ"מ ברכי נפשי עדיף לן עכ"ד הרמ"ע.

ובערוך השולחן (סי' תכד) כותב: נראה שברכי נפשי היה שיר הלויים לקרבן מוסף בר"ח, ותימה אמאי לא נזכר במס' סופרים, וי"ל דאיתא שם ריש פ"ט "ובר"ה אומר כל העמים תקעו כף, ביוה"כ ברכי נפשי וממעמקים קראתיך", ואינו מובן מה ענין ברכי נפשי ליוה"כ, והגר"א מחק זה, ועוד כיצד מתחיל ובר"ה [בו החיבור], ולכן נראה דצ"ל בר"ח ברכי נפשי ובר"ה כל העמים וביוה"כ ממעמקים ע"כ. וכ"כ בטעמי המנהגים עמו תפד בשם ספר מגיד תעלומה לבעל הבני יששכר ע"כ.

☞ דף נז: ☞

מנין שכל המשמרות שוות כאימורי הרגלים וכו', לא אמרת אלא בשעה שכל ישראל נכנסין בשער אחד - כתב המנחת חינוך (מצוה תק"ט אות ד') לא ראיתי איך הדין בערב פסח עם הפסחים והחגיגות, אם שייכים לאנשי משמר דוקא, או דינו כרגל שיד כולם שוים בו. ואפשר כיון דבגמרא כאן ילפינן דשוים ברגלים מדכ' באחד שעריך (דברים י"ח, ו') בשעה שכל ישראל נכנסים בשער אחד, א"כ גם על קרבן פסח מבואר בגמרא זבחים (ק"ד ע"ב) וברש"י שם שכל ישראל נכנסין בשער אחד, א"כ גם קרבן פסח נתרבה כמו כל אימורי הרגלים. אך כיון דלא ראיתי מפורש בשום מקום מה אני פוסק, והדבר שקול עד יבא ויורה צדק לנו בב"א. ואם נאמר דבפסח ראשון שוים, אפשר לחקור מה הדין בפסח שני, כי לכמה דברים שוים, ובאתי רק לרמוז עכ"ד.

ובחמדת ישראל קונטרס נר מצוה (חלק העשין אות י"ג) כתב: לולי דמסתפינא הייתי אומר, דכמו שכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהל' כלי המקדש (ה"ו) דהכתוב אינו מדבר אלא בכהנים מדכתיב חלק כחלק יאכלו ואין שם מתנות במקדש להאכל אלא לכהנים בלבד, כמו כן י"ל דהכתוב מדבר רק בקרבנות שיש לכהנים זכות וחלק בהם, משא"כ קרבן פסח שאין לכהנים בו שום זכות לא בעור ולא בבשר, אינו נכלל כלל במצוה זו, ואין נפקא מינה בזה בין פסח ראשון לפסח שני.

ציצית, אם כן קשה - גם בסוגיין יהיה מותר לשחוט בלי כיסוי, כי לא יכול לדאוג לעפר לכיסוי ביום טוב. עיין שם תירוץ.

ותירץ מרן הגרא"מ שך זצ"ל עפ"י השיטות שכיסוי הדם אינה מצוה נפרדת אלא גמר מצות שחיטה (עיין ברא"ש מובא בטור יו"ד סי' כ'), א"כ לא שייך שחיטה ללא כיסוי דהוי חצי מצוה. ולכן צריך לשחוט עם כיסוי אח"כ.

☞ דף ב: ☞

שבת דחמירא וכו' יום טוב דקיל וכו' - דנו האחרונים מה הדין ביום טוב שחל בשבת, דיש דס"ל דיו"ט שחל בשבת דינו כשבת רגיל, וכל מה שמוותר בשבת, מותר גם אם חל בה יום טוב, דהרי הטעם שהחמירו במוקצה ביום טוב, הוא משום שהוא קל ואתי לזלזולי, וזה לא שייך ביום טוב שחל בשבת, דעכשיו לא יבואו לזלזל וכמו בכל שבת, עיין שו"ת רב פעלים (ח"א או"ח סי' ל') והכפ החיים (סי' תצ"ה אות ל"ג) הכריעו להקל וכן בשו"ת זכר יהוסף (ח"א או"ח סי' ס"ב) דעתו נוטה להתיר. ויש פוסקים דס"ל דגם ביום טוב שחל בשבת נותנים עליו החומרות של יום טוב מטעם לא פלוג (שו"ת האלף לך שלמה או"ח סי' של"ב, אור שמח פ"ב מהל' שבת הלכה ט', שו"ת שואל ומשיב תניא ח"א סי' ו"ח"ג סי' י"ד). וכתב בספר שלמי תודה דגם לאלו דס"ל דהחמירו בו ביום טוב שחל בשבת, מ"מ לצורך או"נ ושמחת יום טוב יש להקל, דהרי כל סיבת המוקצה הוא משום יום טוב, ושבות זו התירו לצורך או"נ ושמחת יום טוב, א"כ אין לאסור גם בשבת. וכן כתב האור שמח לגבי השוחט לחולה מסוכן בשבת שחל להיות ביום טוב, מותר לבריא לאכול, אף על גב שנחלה בשבת והוי מוקצה, מ"מ כיון שביו"ט לא הוי הבהמה מוקצה דעומדת לשחיטה, ועיקר הקצאה היא משום איסור מלאכת שחיטה דשבת, ובשבת ליכא מוקצה, וביו"ט לבדו אינו אסור, לכן גם בשבת שחל להיות ביום טוב ג"כ מותר הוא לבריא.

☞ דף ג: ☞

ביצה אוכלא וכו' לאפקוי משקין דלאו אוכלא - כתב הקובץ שעורים (ביצה אות ב): מכאן משמע, דביצה צריכה הכשר לקבל טומאה ולא הויא בכלל משקין, וכן נ"מ, לענין חולה ביוהכ"פ שצריך לאכול ביצה פחות פחות מכשיעור, הוא בכדי אכילת פרס, ולא בכדי שתית רביעית בשיעור משקין, ובתוס' חולין ל"ז כתבו לענין עצים ולבונה, דדוקא דבר גוש הוי אוכל, וא"כ ביצה חיה שאינה דבר גוש, אמאי הויא אוכלא.

עוד נציין שבשו"ת חתם סופר (יו"ד סי' יט) דן לגבי מכירת ביצים לעכו"ם מדוע אין אסור משום דבר היוצא מן החי, ובתוך דבריו כתב דגם גמיעת ביצה חיה נחשבת אוכל ולא משקה עיין שם.

וספק זה נוגע לעוד דינים, בשו"ת פני מבין (או"ח סי' רמא) הסתפק לגבי שיעור ברכה אחרונה בביצה, האם הוא כאוכל בכזית או כמשקה ברביעית ע"ש. ובשו"ת גבעת הלבונה (או"ח סי' כד) הסתפק בביצה חי' או נתבשלה מעט באופן שנשארה צלולה ולא קרושה, איך משערין ביה"כ דחלוק דין אכילה דשיעורי בככותבת ושת"י ברביעית, אם ביצה כזו דין אכילה לה או דין שת"י.

ובשו"ת מהרש"ם (ח"ג סי' שנח) הביא את דברי החת"ס הנ"ל, וכתב דכן הוא בגמרא כאן דאיתא דביצה הוי אוכל כפירות ולא כמשקין, עיין שם.

גם בשו"ת גבעת הלבונה הנ"ל הביא הראי' מהגמ' כאן וכנ"ל, וכתב: שוב בא לידי בשאלה ספר קצה המטה על המטה אפרים ושם בסי' תרי"ב הביא ג"כ זה הספק לענין יוה"כ, והביא מהאורחת חיים הנ"ל, ואולם הביא שם בשם רבו הגאון לדחות הראי' מביצה דיש לומר דשם מיירי במבושלת, והמחבר הנ"ל דחה דבריו דבודאי איירי בחי' יעו"ש. ותמה אני עליהם דהרי בש"ס קאמר שם ביצה אוכלא ופירות אוכלא לאפקוי משקין דלאו אוכלא, ופירש"י הילכך כשגזרו על משקין שזבו לא הוי ביצה במשמע שהרי אינה משקה יעו"ש. ואם נאמר דבחי הוי משקה א"כ שפיר הוי בכלל משקין שזבו כיון דבעת לידתה הוי משקה, ואיככה נוכל לומר דמיירי שם בנתבשלה. וע"ש עוד מה שהאריך בזה.

☞ דף ג: ☞

סיפא אתאן לספק טריפה וכו' - הנה קיימא לן בטור ושו"ע (יו"ד סימן קב) "דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל". עם זאת כתב הטור בשם הרשב"א (בתורת הבית הקצר בית ד שער א, דף ח, א) שביצה שנוולדה מתרנגולת שהיא ספק טריפה, למרות שהביצה אסורה מטעם ספק דאורייתא, בכל זאת אם נתערבה ביצה זו באחרות הרי היא בטילה.

ואף שלכאורה הדין נותן להחשיב ביצה זו שיש לו מתירין, שהרי ישנם שני דברים שבכוחם לפשוט את הספק ולברר שתרנגולת זו אינה טריפה: או אם תטעון התרנגולת ביצים נוספות, שזה יהיה ראיה שהיא אינה טריפה, משום שטריפה אינה יולדת. או אם תחיה התרנגולת שנים עשר חודש, שגם זו ראיה שאינה טריפה, שהרי טריפה אינה חיה יותר משנים עשר חודש, ובאופן זה יתברר שביצה זו עם כל התערובת מותרת. מכל מקום כתב הרשב"א שהביצה איננה דבר שיש לו מתירין, משום שדבר שיש לו מתירין הוא רק כשוודאי עומד להיות מותר, כגון ביצה שנוולדה ביום טוב, שביו"ט הביצה אסורה אבל למחר הביצה ודאי מותרת. אבל ביצת טריפה שאין המתיר עתיד לבוא בוודאי, שהרי לא ידוע אם תטעון עוד ביצים ואם תחיה י"ב חודש, אין זה נחשב דבר שיש לו מתירין, ושפיר היא כביצה אסורה שנתערבה באחרות שמתבטלת.

ובשו"ת צמח צדק (סימן סט) הביא שחתנו בעל "עבודת הגרשוני" הקשה על דברי הרשב"א, מדוע הוצרך הרשב"א להתיר את הביצה מאחר ואינה נחשבת כדבר שיש לו מתירין, משום שאינה עומדת להיות מותרת בוודאי. הרי היא הרשב"א יכול לומר, שאין זה שייך לדין דבר שיש לו מתירין, מאחר וביצה זו דינה להיות מותרת ממה נפשך, שכן עיקר איסור ביצה זו הוא מחשש שהיא טריפה, ואם תחיה י"ב חודש או שתטעון ביצים הרי נתברר שמעיקרא כלל לא היתה טריפה וללא ביטול היא מותרת. ומאידך, אם לא תחיה ולא תטעון ביצים הרי היא טריפה הרי נתבטל האיסור. ואם כן ממה נפשך ביצה זו מותרת.

וכדי ליישב קושיה זו ביאר הצמח צדק יסוד נפלא: אין הדבר כהבנת השואל, שאם תחיה התרנגולת י"ב חודש או שתטעון

ובספר עירוב תבשילין הערוך (ס' כ"ב ס"ט) מביא שיש חולקין על הדובב מישרים עיין שם הטעם, ונראה דמגמ' דידן יש ראייה להדובב מישרים, דרב אדא בר אבהו אמר דאסור לצלות הביצה משום טלטול מוקצה, ואין היתר לבשל מוקצה לצורך שבת. ומה שכתב הדובב מישרים דאסור משום דהוי כמשתמש במוקצה, כוונתו דלכאורה יהא מותר לבשלו משום דטלטול מוקצה מותר לצורך אוכל נפש, ומה שמותר לצורך יום טוב מותר לצורך שבת, דכמו מלאכת בישול מותר לשבת, כך יהא טלטול מוקצה מותר לצורך שבת, וע"ז כתב דהוי כמשתמש במוקצה.

ובספר מנחת שלמה (סי' מ"ב אות ד') הקשה דלמה הוי כמשתמש במוקצה, הא אינו משתמש בשביל דבר אחר אלא לתיקון בגוף הדבר כדי לתקנו באכילה. וכתב לפרש דטלטול מוקצה שרי לצורך או"נ רק בשביל אוכל המותר, אבל אסור לטלטל מוקצה כדי להתיר מוקצה ולאכלו, אף על גב שהאכילה תהיה אח"כ באופן המותר, וה"נ כל שמטלטל המוקצה בשביל המוקצה עצמו לתקנו שיהא ראוי לאכילה אף על פי שהוא לצורך המחר ואז יהא מותר, מ"מ כיון דעכשיו הוא מוקצה אסור לבשלו.

☞ דף ד: ☞

אין מבטלין איסור לכתחילה - כ"ק אדמו"ר בעל האמרי אמת מגור זצ"ל אמר בשם החדושי הרי"מ זצ"ל [והוא בחידושיו למס' חולין בסוגיא דזרוע בשילה] שהטעם שאין מבטלין איסור לכתחילה, הוא מפני שמרויח ע"י האיסור, ואסור לעשות סחורה עם איסורים (כדאי תא בשבועות פ"ז מ"ג), וכשנפול מעצמו ונתבטל הוי כנודמן שמותר (שם מ"ד ובגמ' פסחים כ"ג ע"א).

ובשם חותנו הגאון ר' נח שחור מביאלע ז"ל אמר שהטעם שאין מבטלין איסור לכתחילה, הוא מפני שההיתר יש לו מתירין ואפי' באלף לא בטיל, שהטעם שבדבר שיש לו מתירין לא בטיל הוא משום דעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר (עיין רש"י לעיל ד' ג' ב), וא"כ גם כאן אסור לבטל לכתחילה כיון שיכול לאכול ההיתר בלי ביטול. ואף שלאיסור אין היתר אלא ע"י ביטול, מ"מ לגבי ההיתר הוא כדבר שיש לו מתירין, שעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר, רק איסורין מבטלין זה את זה ע"כ.

עוד נציין דהפרי תואר (סי' צ"ט סוף ס"ק ח') מסתפק במקרה שרוצה לשלוח לנכרי ג' חתיכות בשר וא' מהן נבלה או שרוצה לתתם לפניו על השלחן, האם צריך להזהר שלא יתערבו החתיכות דנמצא שמבטל איסור לכתחילה, או שמא מותר לו לערבם, כיון שלנכרי האוכלם אין הבדל בין נבלה לשחומה וממילא דלישראל ג"כ אין נפ"מ בביטולו. ומסיק דמסתבר לו לאיסורא, כיון שסוף סוף מבטל הוא את האיסור, והא מילתא עצמו אסר ליה רחמנא עכת"ד.

ביצים ומתברר שהיתה היתר גמור למפרע - האוכל ביצה בעודה ספק לא עובר באיסור למפרע, אלא גם אם יתברר שהתנגלות לא היתה מעולם טריפה, מכל מקום מי שאכל ביצה מתרנגולת זו בעודה ספק איסור קודם שנודע היתרה עבר איסור, ואיסור לא פוקע גם לאחר שנודע ההיתר, שכן יש איסור ודאי לאכול דבר שיש בו ספק איסור, וכשאוכל ביצה שאסורה מספק עובר על ודאי איסור, ואיסור זה אינו פוקע לעולם.

ומעתה כלל לא קשה הקושיא שהקשו על הרשב"א, ושוב דומה נידון ספק ביצת טריפה לביצה שנולדה ביום טוב, שגם כן בספק ביצת טריפה נאמר שעד שיאכלנה באיסור - שכן ספק ביצת טריפה הוא איסור ודאי של ספק איסור - יאכלנה בהיתר שיתברר אולי אינה טריפה, ולכן הוצרך הרשב"א לטעם אחר שאינו עומד להתברר בוודאי ההיתר.

ומוכיח הצמח צדק שאכילת ספק איסור היא איסור ודאי, שכן אילו ספק אם עבר איסור באופן ש"איכבע איסורא", כגון שהיו לפניו שתי חתיכות, אחת של חלב ואחת של שומן, ואכל אחת מהן ואינו יודע איזו מהן אכל, דינו שחייב להביא קרבן אשם תלוי. ואין חוששים שאולי מביא חולין לעזרה כי אולי אכל שומן. והיינו מפני שזוהי עצמו האיסור שאכל ספק איסור, ועל זה חייבת התורה בקרבן. ואפילו אם יתברר לו אחר כך ששומן אכל, לא אומרים למפרע שהביא חולין לעזרה עכ"ד.

☞ דף ד. ☞

אפילו ר' יוחנן לא קא שרי אלא לגומעה למחר אבל בימיה לא - בשו"ת חתם סופר (או"ח סי' ע"ט) כתב וז"ל זה לי איזה שנים נשאלתי ממנו"ח הגאון מהו עקיבא איגר נ"י בפוזנא נוהגים לאכול פירות יבשים רוזאנגי"ס [- צימוקים] ביום טוב אחרון של פסח, והנה אז חל בשבת ורצה שאחיה דעתי אם מותרים להכין ביום טוב ז' של פסח תבשילין עם הנ"ל לצורך מחר, דהרי ע"י עירוב תבשילין לא הותר אלא ע"י הואיל ואי מקלעי אורחים, והכא לא שייך זה, דהא אסורין בימיה, דז' של פסח נוהגים איסור בפירות יבשים. והיה נ"ל למו"ח הגנ"י להתיר, דמתירים פירות יבשים בפסח לכל חולה שאין בו סכנה, ונימא הואיל וחזיא לחולה אפילו שאין בו סכנה, וזה שכיח. ולא הודיתי לו, נהי חולה שאין בו סכנה שכיח, אבל לא שכיח שאותו חולה יהיה צריך לרוזינג"ס עכ"ל.

בשו"ת דובב מישרים (ח"א סי' מ"ט) כתב וז"ל: אך מטעם אחר נראה לי להחמיר, כיון דלהמבשל בעצמו אסור לאכול פירות יבשים, נהי דחזי לחולה שאין בו סכנה, מ"מ הוא אסור לטלטל אותם מטעם מוקצה, וא"כ שפיר אסור לבשלם, דהא קיי"ל דנהי דטלטול מוקצה מותר משום אוכל נפש, מ"מ להשתמש במוקצה אסור אפילו לצורך אוכל נפש, כמבואר במג"א (סי' תק"ב ס"ק י"א וסי' תק"ט ס"ק ט"ו), וא"כ הכא הוי כמשתמש במוקצה, ושפיר אסור עכ"ל.

גליון זה יוצא לאור ע"י 'שיעור הדין היומני' בביהמ"ד אהל תורה רח' הרב יוסף קארו 4 ביתר.

מידי ערב נמסר שיעור בצורה רהוטה ובהירה בשעה 7.00 בערב - שמעו ותחי נפשכם.

כמו"כ מתקיים שיעור 'למאחרי שבת' בביהמ"ד אהל ישכר רח' המגיד ממעורייטש 144 בשעה 10.35 בערב.

ניתן לשמוע את השיעורים בקול הלשון במס' 03-6171111 להקיש *7 ואז קוד *66339* שלוחה 6

ניתן לקבל גליון זה ע"י בקשה למייל: K0504166339@gmail.com